

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ВІРШОВАНИХ ТВОРІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Козюмич Тетяна

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

Лірика – непростий для сприйняття молодшого школяра рід літератури, тому що в поетичному творі немає героя, а предметом зображення стає внутрішній світ людини, його переживання, роздуми. У ліриці відсутній опис подій, вчинків персонажів, обставин дії. Вона не стільки зображує, скільки висловлює враження від реального життя. У віршованому творі автор відображає суб'єктивний настрій, який стає близьким широкому колу людей. Але молодшим школярам часто буває важко зрозуміти основну ідею вірша з огляду на їхній невеликий життєвий і чуттєвий досвід. Ще однією перепорою на шляху усвідомлення головної ідеї поезії стає мова, якою її написано. Класики літератури, чий твори читають молодші школярі, жили та творили двісті чи сто років тому й часто в ліриці використовуються важкі для розуміння слова та звороти.

Ми вважаємо, що організація читання й підготовка кваліфікованих читачів лірики, стала сьогодні серйозною методичною проблемою. По-перше, лірика непопулярна в самостійному читанні школярів, по-друге, учні невибагливі у виборі поетичних текстів, по-третє, суб'єктивні в сприйнятті, яке часом не адекватне авторському задуму й родо-жанровим особливостям лірики. Серед причин поверхневого сприйняття поезії учнями ми виокремили недостатнє врахування специфіки сприйняття ліричних текстів у шкільному викладанні й недостатнє стиліове розмаїття віршів у шкільній програмі, відсутність інтересу до поетичних творів у частини вчителів й однотипність уроків з вивчення віршів.

Давно помічено, що прагнення до поезії виникає у дітей дуже рано. Не випадково перші дитячі книжки – це збірки потішок, віршів, пісеньок. Свобода дитячих асоціацій і ставлення до світу як до чуда, відкритого вперше, тягне дітей до поезії підсвідомо [1, с. 76].

Чималу роль у навчанні дитини розуміння прекрасного в мистецтві й житті, в пробудженні та розвитку в неї естетичних почуттів відіграють вірші. Молодшим школярам властиве прагнення проявити себе в царині художньої творчості, в них є велике бажання вивчати вірші напам'ять і виступати з читанням перед своїми друзями.

Поезія – важливий елемент шкільного курсу літературного читання. Вона залучає до духовного багатства народу, формує моральний світ дитини, збагачує досвідом сприйняття життя в найрізноманітніших його проявах.

У процесі сприйняття художньої літератури розрізняють три стадії. До першої стадії належить безпосереднє сприйняття твору, тобто відтворення й переживання образів художнього полотна. Друга стадія – це розуміння ідейного змісту твору. На цій стадії головним є мислення. Третя стадія сприйняття літератури – вплив художньої літератури на особистість читачів як результат сприйняття твору [5, с. 22].

Уже в початковій школі учні по-різному сприймають вірші, це означає, що сприйняття лірики залежить не тільки від віку, а й психіки дитини, а також від типу нервової системи.

Перший рівень аналізу є ідейно-образним. Він містить в собі ідеї, зміст, емоції твору, образи та мотиви героїв. Другий рівень є стилістичним й передбачає аналіз лексики та синтаксису. Третій рівень – фонічними, який полягає в аналізі метрики, рими, ритміки та строфіки.

Аналіз наукової та методичної літератури дає змогу зробити висновок, що учні одного класу приблизно з однаковою освітньою підготовкою виявляють абсолютно різні результати у сприйнятті одного й того самого поетичного твору. Це свідчить про складність процесу сприйняття лірики й про розбіжності рівнів розвитку дітей. Школярі по-різному сприймають вірші. Отже, потрібно диференціювати роботу на етапи, які слідують за аналізом вірша.

На початку знайомства з ліричним твором важливу роль відіграють особистість учителя та психологічний клімат, що склався в класі. Ступінь активності впливу педагога залежить від знання ним психології сприйняття

слова, знання про його своєрідності в молодшому шкільному віці, а також про рівень моральної та естетичної культури учнів [4, с. 9].

Визначальним для повноцінного сприйняття поетичного твору є його прочитання. Чим конкретніші та яскравіші образи, що виникають при читанні, тим глибше сприйняття авторської ідеї, ефективніший вплив слова на читача. Тому вимоги до виразного читання високі [5, с. 15].

Поліпшенню сприйняття віршів сприяють також музика та живопис. Це пов'язано з природою літературного роду лірики. Для першого знайомства з текстом іноді використовується комбінований спосіб читання (читають почергово вчитель і школярі).

Результативним видом роботи є постановка питання самими учнями. Цьому необхідно вчити. Свідомість постановки питання формується в процесі аналізу вчителем власних питань або питань, запропонованих у підручнику після тексту. І тут же треба продемонструвати школярам, як слід відповідати на питання, використовуючи текст.

Також належну увагу потрібно приділяти музичному ілюструванню, яке допомагає дітям глибше й тонше зрозуміти настрій ліричного твору. Після прочитання тексту можна підбирати музичні композиції.

Робота над образами повинна здійснюватися у взаємозв'язку та єдності з розкриттям ідеї художнього твору.

Слід зазначити, що літературознавство розрізняє «образ-персонаж» (людський характер), «образ-пейзаж» (картина природи), «образ-річ» (зображення обстановки, речей, що оточують людину) і т. ін.

Етапність роботи над образом-персонажем визначається з урахуванням психологічних основ процесу сприйняття художнього твору молодшими школярами:

- 1) емоційне сприйняття образу;
- 2) конкретизація учнями свого первісного сприйняття;
- 3) узагальнене мотиваційно-оціночне судження [3].

Програма передбачає поступове ускладнення від класу до класу системи роботи над головною думкою твору та його дійовими особами. Ускладнення в роботі над ідеєю та образами відбувається по лінії зростання самостійності учнів.

Таким чином, особливістю сприйняття вірша є те, що він сприймається цілісно. У цьому складність сприйняття ліричних творів у початковій школі. Важливу роль у сприйнятті поезії відіграють особистість учителя, атмосфера на занятті та власний досвід учнів. Для того, щоб провести хороший урок, педагогу необхідно зануритися у твір, пропустити його через себе. Але організовуючи вивчення вірша, необхідно враховувати вікові й індивідуальні особливості школярів.

Література

1. Бондаренко Ю. Вивчення образів-персонажів літературного твору в школі: теорія і практикум. Ніжин, 2015. 216 с.
2. Воронова Г. О. Формування творчої особистості засобами слова. *Початкове навчання та виховання*. 2006. № 31. С. 7–10.
3. Гордіюк Н. Особливості сприймання художніх текстів молодшими школярами. *Мандрівець*. 2000. № 3–4. С. 75–78.
4. Ємець А. А. Як навчити дитину розуміти і любити літературу: Коло читання молодших школярів. Київ : Шкільний світ, 2011. 112 с.
5. Савченко О. Етапи опрацювання художніх творів на уроках читання. *Початкова школа*. 2005. № 9. С. 22–27.

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ ДЛЯ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ УСНОМУ МОВЛЕННІ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

Пономарьов Дмитро

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського